

Ja/nei til Maastricht

TAÐ var kandi bretska politikarinn Winston Churchill, sum segði, at demokratið er langt frá fullfíggað, men tað frægasta vit hava. Hesi orðini koma einum til hugs, nú demokratið í hesum døgum av álvara sleppur at standa sína roynd - við fólkaatkvøður í EF-londum um nógv umrødda Maastricht-sáttmálan. Er tað rætt at avgera slík stór mál sum framtíðar samstarvið í Europa við eina fólkaatkvøðu, har úrslitið er so teipurt sum valini í Danmark og nú í Fraklandi eru prógv ella eigur ein at rætt og slætt at góðtaka hesi úrslit uttan viðari!

HÓAST úrslitið av donsku fólkaatkvøðu var ein teipur neisigur, og úrslitið av fronsku atkvøðuni var ein eins teipur jasigur, so er tað ein sannroynd, at hesi úrslit hava ørkymlað alt Europa. Spurningurin er so, hvat hesi valúrslit kunnu brúkast til. Kann tað franska úrslitið brúkast sum ein sigur fyri Maastricht-avtaluni, so má tað øvugt sigast um danska valið herfyri. Spurningurin nú er hvat fer at henda í Bretlandi og møguliga eisini Týskalandi. Fer tað at eydnast bretska mótsæðumunnum móti Maastricht-avtaluni at tvinga Major at skriva út fólkaatkvøðu um henda sáttmála, so er hend avtala helst longu kollðmødd, tí ein stórir meiriluti av bretum er imóti henni. Eisini í Týskalandi tykist meiriluti vera imóti avtaluni, men har verður neyvan talan um nakra fólkaatkvøðu.

HVAT bretar so enn gera, so er Danmark framvegis ein kili í atlaninar at samaeina Europa út frá Maastricht-avtaluni. Tí sambært hesi avtalu skulu øll limalondini góðkenna hana, og Danmark hevur vrakað hana. Stóri spurningurin í dag er tí tann, antin danir vilja skipa fyri enn eina fólkaatkvøðu við vón um at hon kann geva ein ja-sigur. Men tá kann vera spurt, um hetta ikki vil vera ódemokratisk manngongd, tí danir hava jú sagt nei. Og her kemur spurningurin so inn, sum alt meira er frammí, nevniliga hann, at Maastricht-avtalan má broytast og út frá hesum broytingum skulu danir so hava møguleika at atkvøða av nýggjum.

TAÐ er greitt, at ovasta leiðslan í EF er í eini sera torførrari støðu, nú óvissin lúrir í Bretlandi og spurningurin um Danmark enn ikki er avkláraður. EF-leiðslan hevur litið annað í at velja enn - út frá fólkaatkvøðum í limalondum sum Danmark, Bretlandi og eisini Fraklandi - at endurskoða Maastricht-avtaluna, soleiðis at hon ikki stýrir eins nógv móti einum sentralistiskum Europa sum tann í verandi líki ger tað. Tí hetta er helst veruligi Akilleshælurin hjá Maastricht-viðhaldsfólkunum: at henda avtala í ov stóran mun stevnr móti teimum Sameindu Statunum Europa eftir m.a. amerikonskum myndri, nakað, sum einstøku tjóðirnar í Europa als ikki eru so fegnar um.

EIN kann so spyrja, hvønn áhuga hesin spurningurin hevur fyri Føroyar, nú vit ikki eru limir í EF. Sanniliga hevur tað,

sum nú hendur inni á meginlandinum stóran týðning fyri okkum, tí tað skerst ikki burtur, at hóast vit standa uttanfyri, so eru vit kortini í mangar mátar inn-anfyri. Vit hava eina frihandilsavtalu við EF, sum javnsetir okkum við limalondini. Vit eru í stóran mun búskaparliga bundnir av tí, sum fer fram í EF og kanska serliga Týskalandi. Her verður serliga hugsað um okkara pengaviðskifti við Danmark. Danska krónan er sera tætt knýtt at týska markinum, og harvið eru við tað eisini.

TÍSKIL eiga eisini føroyingar at fylgja væl við, hvat hendur inni á meginlandinum. Vit kunnu so eisini royna at gera okkara ávirkan galdandi, hóast hon er litil og eingin. Men nógvir føroyingar eru imóti einum framtíðar sentralistiskum og byrokratiskum Europa við Bruxelles sum háborg. Sjálvandi er mangt, sum vit kunnu taka undir við í royndini at sameina Europa, men her má farast fram við varsemi, soleiðis at tær góðu skipanir, sum eru, ikki vera neyðtíknar av nokrum sentralistiskum politiskum og embætismunnum.

TAÐ er tó greitt, at talan er als ikki um nakra lætta støðutakan. Ein av spurningunum um eitt framtíðar Europa er Týskaland. Hvussu kann restin av Europa fáa gagn av einum búskaparliga sterkum Týskalandi og hvussu kann restin av Europa forða fyri, at eitt sameint Týskland gongur sínar egnu leiðir og einaferð í framtíðini endurtekur 1. og 2. heimskríggi! So talan er um ikki bara um at menna og samskipa

londini í Europa, altavgerandi spurningurin er, hvussu vit - um somu tíð sum vit vilja fáa gagn av einum vælkoynandi týskum búskapi - forða fyri, at søgan endurtekur seg. Hetta man vera tað, sum mangir fraklendingar, bretar og so sanniliga eisini týskarar hugsa um í hesum døgum, men sum tað ikki verður tosað hart um.

EITT sameint Europa í tí líki, sum semja varð um í Maastricht, er longu søga. Skal nokur meining vera í at halda fram við at menna og víðka um EF, so verður leiðslan í hesum stóra felagskapi at sanna, at europearar vilja fegnir standa saman men harfrá og so til at skipa eitt samveldi við EINUM uttanríkispolitikki, EINUM heri, EINUM gjaldoyra osfr. er ikki júst tað, sum stórir partur av fólkinum ynskir. Fólkaatkvøðurnar í Danmark og Fraklandi og møguliga eisini ein komandi í Bretlandi eiga at sannføra EF-leiðsluna um, at europearar - íroknað norðbúggvar - ynskja eitt øðrvísi framtíðar Europa enn tað, sum varð sett út í heimskríðið í hálendska býnum Maastricht fyri ikki so langari tíð síðani.

Aftursvar til Essa Arge

Er stór vanvirðing fyri lögtingi, ið Essa Arge er lögtingsmaður, og har fyri dagin við tí skriving, hann uttan iva heldur, hann eigur at ríka okkum við.

Tað er nógv, ið bendir á, at hesin háttvirði tinglimur metir tað sum sína heilagu skyldu, at hann við millumbilum festir orð á blað, sum hann heldur kunna beina politiska arbeiðslagið á røttu etisku, lögfrøðisligu og interlekuelu kósina. Eitt demokratiskt samfelag eigur sjálvsagt at hysa slíkari skriving. Lesarin hevur so eisini tað frælsi, at hann fritt kann sálða frá.

Men at ein tinglimur visir slíka vanvirðing fyri lögtinginum, at hann kann siga, at »Watergate«-golan hevði verið væl-signað av tinginum, um hon var í Føroyum, tað má vera óvboðið. Men tað er møguligt, at bert menn sum Essa Arge kunnu fara slíkt fram. Men so má tað vera prógv um, at hann ikki verður tikin fyri fult. Annars skuldi ein trúð, at tingformaðurin

ella formansskapurin hevði talað at.

Essa Arge tykist hava tungt við at góðtaka, at allur Javnaðarflokkurin og 3 fólkafloksmenn ikki atkvøddu fyri, at spurningur nr. 3 í fyrispurningi nr. 100-3/1992 skuldi svarast. Men hesir tinglimir dugdu at siggja, at atkvøddu teir fyri hesum fyrispurningi, so tóku teir undir við teimum ákærum, hesin spurningur hýsti. Spurningurin var á ongan hátt sakligur, soleiðis sum vanligt er, men Essa hevði við hjálp frá Birgiri Danielsen og Bjarna Djurholm longu í spurningin skýrt landsstýrismannin fyri lygnara, at hann tagdi við upplýsingum, og at hann annars hevði brotið lógina um ábyrgd landsstýrismannna. Spurningurin var ærskemmandi, dómandi og ósakligur, tí fall hann. Tað átti at givið Essa og hinum báðum ríkiligt av orsök til sjálvrannsakan, og annars skuldi tað hjálpt, tá ið næsta royndin verður framd.

Min lögfrøðisliga grunduppfatn man vera so sum

so, tá ið tú vilt hava landsstýrismannin sjálfan at gera av, um hann hevur brotið eina lóg ella ikki. Í skúlnum lærir ein annars um tær triggjar statsmaktirnar, har ein teirra er tann dómandi. Í § 11 í nevndu lóg stendur: »Landsstýrið ella lögtingið gera av, um viðurskifti viðvíkjandi embætisförsøluni hjá einum landsstýrismanni skulu latast Føroya Landfúta til kanningar um møguliga ákæru. Stk. 2. Føroya Landfúti avger, um ákæra skal reistast við kravi um revsing og/ella endurgjald.«

Viðari sigur tú, at landsstýrismáðurin mest sum gálvaði eftir spyrjarunum, tá ið hann svaraði spurningunum 1, 2 og 4.

Kann tað hugsast, at Essa Arge upplivdi tað soleiðis, tí hann ikki fekk tað svar, hann vildi hava? Men hevur spyrjarin rætt til at formulera spurningin, so má svararin hava rætt til at formulera svar.

Eg hevði, áðrenn eg svaraði, fingið at vita, at onki var til hindust fyri at svara beinanvegin og

munnliga. Grundin til, at eg valdi at gera tað á henda hátt var, at eg helt, at tað fór at tæna sjúkrahúsverkinum best soleiðis.

At spurningurin varð svaraður munnliga forðar ikki Essa í at fáa hann skrivliga, tí alt verður tikið upp á band.

Annars vildi eg trúð, at samgongumenn, og tað eru tit hóast alt enn, kundu biðið um fund við landsstýrismannin og har tikið spurningin upp. Eg hevði so ikki forðað fyri tí.

Siðani ferir Essa Arge fram, at tað átti at verið ein ávis fyriskipan um, hvussu ein landsstýrismáður skal svara. Tað er møguligt, at hetta átti at verið tikið upp. Kanska átti landsstýrismenn at svara beinanvegin?

Men eins týðningarmikið er tað, at formansskapurin tekur upp, um allir fyrispurningar skulu fráboðast. Tað ber til, sum er, at seta fram spurningar, sum als ikki eru borðbærir. At hann fellur ger ikki so nógv, tí tá hevur spyrjarin longu fingið spurningin umrøddan, tí

hann verður fráboðaður. Tað var kanska ætlanin bert at fáa ta effektina. Tí eigur formansskapurin fyrst at gera av, um ein fyrispurningur skal leggjast fram ella ikki. Eitt mark skal hóast alt vera.

Siðani skrivar Essa eitt sindur um sjúkrahúspolitik, men ætli eg mær ikki her at gera viðmerkingar. Hann endar við at undrast yvir geografisku samansetingina av ráð-

leggingarnevndini.

Til hetta er bert at siga, at ráðleggingarnevndin verður vald av lögtingi og landsstýri. Tann manning, sum situr í ráðleggingarnevndini uttan mun til kyn, politiskan lit ella heimstað, er tann manning, sum lögtingið og landsstýrið hava valt - og tað má sjálvt Essa Arge byggja seg fyri.

Joannes Eidesgaard
landsstýrismáður